

A. Az Ukrajnából érkező gyermekek társas kapcsolatainak támogatása új környezetükben

Cél: Útmutatás az Ukrajnából Magyarországra érkező gyerekek támogatásához a helyi gyermekekkel és felnőttekkel való kapcsolatteremtésben

Az Ukrajnából érkező gyerekek hirtelen ismeretlen környezetben találják magukat egy olyan helyen, amelyre nem készültek fel. Társas kapcsolataik az új környezetben, ahol letelepednek, még ha csak ideiglenesen is, a gyermekekkel, pedagógusokkal és más felnőttekkel történő érintkezést jelenti. Ez azzal jár, hogy az új nyelvi környezetben nyelvi tudatosságuk és nyelvi készségeik változni fognak a szóbeli kommunikáció során.

A pedagógusok és az önkéntesek a **folyamat kezdetén** az alábbi néhány alapvető gesztussal segíthetik a gyerekek alkalmazkodását új társas kapcsolataik kialakítása kezdetén:

- kezdeményezzék a kommunikációt, és kérjék őket, hogy kommunikáljanak Önökkel egy olyan nyelven, amelyet valamennyire ismernek, és amelyről úgy gondolják, hogy Ön és mások, akikkel beszélnek, megérthetik
- tanítsanak meg nekik néhány alapvető üdvözlő, segítséget kérő kifejezést (pl. „jó napot” „szia”, „elnevezést”, „kérem”, „köszönöm” stb.)
- mondják el nekik, hogy teljesen rendben van, ha:
  - két vagy akár több különböző nyelvből vett kifejezésekkel közlik azt, amit akarnak,
  - nemverbális eszközöket használnak, például kézmozdulatokat és a testbeszéd egyéb eszközeit, vagy képeket mutatnak okostelefonon stb. hogy így értessék meg magukat,
  - fordító alkalmazásokkal fordítják le a fontos szavakat, ha van okostelefonjuk,
  - szükség esetén segítséget kérnek egy másik gyermektől vagy egy felnőttől, aki közvetíthet,
  - egyértelműen jelzik, ha valamit nem értenek, és megkérlik a beszélgető partnert, hogy ismétlje meg, amit mondott.

Mivel ezek az alapvető szóbeli kommunikációs formák meglehetősen rutinszerűek és kiszámíthatóak, és csak korlátozott nyelvi erőforrásokat igényelnek, elsajátításuk nagyon hasznos olyan alapvető kommunikációs helyzetben, mint a köszönés, a kortárs gyermekekkel történő egyszerű társalgás az iskolában vagy a lakóhely környezetében, vásárlás, vagy egyszerű kérdések megfogalmazása. Ezekben a kommunikációs helyzetekben a felmerülő nehézségek valószínűleg főként abból fakadnak, hogy a gyermek nem igazán ismeri a megfelelő szavakat, kifejezéseket vagy azt, hogy hogyan kommunikáljon az új országban. Például problémát jelenthet neki a szavak, így a helynevek és személynevek kiejtése (ezek gyakran előfordulnak az utcanevekben), nehézséget okozhat az utcanévtáblák és feliratok megértése stb. Ezek egyszerű nyelvi – de nem személyes – félreértésekhez vezethetnek.

Néhány hét vagy hónap elteltével a gyerekek nyelvtudása valószínűleg olyan szintet ér el, hogy személyesebb és érdekesebb témákról is tudnak majd beszélgetni, és ez másfajta nyelvi nehézségekhez, félreértésekhez, értési problémához vezethet a beszélők között:

- Előfordulhat, hogy a gyermek szándékait nem értik teljesen.
- Előfordulhat, hogy bizonyos arckifejezéseket vagy kézmozdulatokat félreértelmeznek.
- Lehet, hogy a gyermek még
  - nem érti a társas érintkezés „szabályait” az új környezetben, például hogyan szólíthat meg embereket, hogyan lehet valakit udvariasan félbeszakítani stb.

- nem érti a mások által használt bevett fordulatok jelentését, például az olyan magyar kifejezéseket, mint „viccelsz?“, „nem az én hibám“, „elegem van“ stb.
- nem tudja, hogyan kell udvariasan kérni valamit, udvariasan visszautasítani, segítséget kérni stb.

Az Ukrajnából érkező gyerekekkel való kommunikáció során felmerülő nehézségek kezelését nagyban segíti, ha a fogadó fél egyértelművé teszi, hogy a tanulási környezet biztonságos tér, ahol mindenki szabadon kifejezheti magát. Ez azt jelenti, hogy mindenkivel szemben elvárás, hogy legyen nyitott és tanúsítson tiszteletet mások iránt, és legyen tisztában azzal, hogy a különbségek, beleértve a nyelvi képességekben mutatkozó különbségeket is természetesek, és türelemmel valamint segítséggel leküzdhetőek.

B. Néhány ajánlás az Ukrajnából érkező gyermekekkel végzett munkához

Cél: Javaslatok pedagógusok számára az Ukrajnából érkező gyerekek háttérével és legsürgetőbb szükségleteivel kapcsolatban

Az iskola minden dolgozójának, különösen a pedagógusoknak különös figyelmet kell fordítaniuk az Ukrajnából érkező gyerekek sérülékeny érzelmi állapotára, az alábbi javaslatokra építve.

- Készítse fel a befogadó osztályokban a tanulókat az Ukrajnából érkező gyermekek érkezésére úgy, hogy tájékoztatja őket ezeknek a gyerekeknek a háttéréről, és az osztályban beszélgetnek a szükségleteikről.
- Üdvözölje az újonnan érkezőket, és próbálja megnyugtatni őket. Próbáljon olyan légkört teremteni, amelyben az ukrán gyerekek képesnek érezhetik magukat, hogy kommunikáljanak, hogy magukról információkat megosszanak, vagy kívánságaikat megfogalmazzák. Ugyanakkor számítson arra, hogy a gyerekek eltérően viselkednek: az egyik gyerek esetleg beszél ukrain életéről vagy közelmúltbeli tapasztalatairól, de ez nem jelenti azt, hogy minden gyerek ugyanígy szeretne tenni.
- Általánosságban, tartsa tiszteletben azoknak a gyerekeknek a magánéletét, akikkel dolgozik, és életkoruknak megfelelő módon hívja fel a figyelmüket az olyan elvekre, mint a tolerancia, az egyenlőség és a tisztelet.
- A legjobb az, ha az osztályközösség előtt nem tesz fel személyes kérdéseket a gyermekek ukrain helyzetéről vagy azokról a tapasztalataikról, amelyeket aközben szereztek, amíg biztonságba nem kerültek.
- Fontos, hogy kerülje az olyan témákat, amelyek felkavarhatják vagy feszélyezhetik ezeket a gyerekeket. Ha a fogadó közösség tanulói kényes témákat vetnek fel, ez egyes gyerekeket felzaklathat, ami a tanulásukat negatívan befolyásolhatja.
- Előfordulhat, hogy a gyerekek maguktól mesélnek a traumatikus élményeikről. Ha ez megtörténik, együttérzéssel hallgassa meg őket, és tegye nyilvánvalóvá, hogy érdekli a személyük. Ha úgy érzi, hogy van, akit továbbra is megviselnek az átélt élmények, kérje pszichológus vagy tanácsadó segítségét.
- A traumát átélt gyermekek zavartak és nyugtalanok lehetnek, koncentráció- és memóriazavarral küszködhetnek, ezért a tanulásban való részvételhez bátorításra lehet szükségük.
- Mérje fel gondosan a következő három fő szükségletet, és próbálja megtalálni, hogy az iskolában kik segíthetnek ezek kielégítésében:
  - egészségügyi szükségletek: a gyerekek kimerültek és szoronganak, amikor megérkeznek; előfordulhat az is, hogy az utazás nehéz körülményei miatt megbetegedtek
  - jóléti szükségletek: szálláshelyüktől függően előfordulhat, hogy nem jutnak könnyen megfelelő ételhez, tisztálkodási lehetőséghez, alvásra és alkalmas megfelelő helyhez, tiszta ruhákhoz stb.
  - szükségük van eligazításra és tájékoztatásra arról, hogy pontosan hol vannak, az iskolaépület elrendezéséről, az órarendjükről stb.

- Beszélje meg az ilyen és hasonló jellegű problémákat az iskolában munkatársaival, az egészségügyi ellátórendszer munkatársaival, tanácsadókkal és szociálpedagógusokkal, valamint az adminisztratív munkatársakkal.
- A traumán átesett gyerekekkel való foglalkozás önmagában is traumatikus lehet, ezért soha ne próbálja meg egyedül kezelni a súlyos eseteket: kérjen segítséget kollégáitól, és beszélje meg tapasztalatait szakemberrel.

C. Mit jelent az Ukrajnából érkező gyerekeknek nyelvi támogatása?

Cél: Ösztönözni a gondolkodást az Ukrajnából érkező gyerekek nyelvi támogatásának legmegfelelőbb formáiról

Az Ukrajnából érkező gyerekek (vagy szüleik) számára valószínűleg nem az új nyelv elsajátítása a legsürgetőbb probléma vagy cél. Egyéb dolgok valószínűleg sürgősebbek és fontosabbak számukra. Ugyanakkor az Ukrajnából érkező gyerekeknek fontos alapszinten ismerni azon országok nyelvét, amelyekbe érkeznek. Előfordulhat, hogy nincsenek képesített nyelvtanárok által tartott rendszeres nyelvórák, de nyelvi támogatást bármilyen tantárgyat oktató tanár és önkéntesek is nyújthatnak.

Fontos szem előtt tartan, hogy ugyanabban a csoportban a gyerekek eltérő korábbi tapasztalatokkal, beiskolázási szinttel, szociális háttérrel és nyelvtudással rendelkezhetnek, és különböző tényezők befolyásolhatják a részvételüket, pontosságukat és koncentrációs, tanulási és emlékező képességüket.

Néhány ajánlás:

- *Tájékozódjon a gyerekek meglévő nyelvtudásáról.* Fel kell mérni az anyanyelv-ismeretüket, és ha szükséges, bátorítani kell őket arra, hogy anyanyelvükön nyelvi támogatást nyújtsanak egymásnak, például az olvasásban és írásban.
- *Derítse ki, van-e egy vagy több közös nyelv, amelyen kommunikálni lehet velük.* A közös nyelv lehet a befogadó ország nyelve vagy bármely más, széles körben beszélt nyelv. Azonban bármilyen közös nyelvet körültekintően kell használni: például előfordulhat, hogy egyes gyerekek akkor sem hajlandók oroszul beszélni, ha értik azt. Ha szükséges, néhány gyereket meg lehet kérni informális tolmácsolásra, de lehet, hogy ukrán származású pedagógus vagy a szülő is nyitott erre.
- *Fontosak az informális tevékenységek.* Ezek hasznosak lehetnek a gyerekek önbizalmának helyreállításában és az idő eltöltésében is.
- *Fontos a társas érintkezés.* Az Ukrajnából érkező gyerekek könnyebben tudnak alkalmazkodni a befogadó ország gyakorlatához, életkörülményeihez, ha a tanulási tevékenységek lehetőséget adnak a társas érintkezésre, különösen a szóbeli interakcióra a befogadó országban élő gyerekekkel és felnőttekkel.
- *Lehetőség szerint szervezzenek tevékenységeket a tanórán és az iskolán kívül.* A sport, a játékok, a társasági események stb. lehetőséget kínálnak arra, hogy kortárs gyerekekkel találkozzanak, barátkozzanak, és kevésbé érezzék magukat egyedül. Azok a tevékenységek, amelyekben a helyi közösség tagjai és a helyi önkéntes egyesületek tagjai is részt vesznek, szintén lehetőséget teremthetnek jó társadalmi kapcsolatok kialakulására.
- *Fontos, hogy a gyermekeknek legyen lehetősége minél többet beszélni.* A nyelvtanuláskor a gyerekeknek a lehető legtöbb olyan alkalmat biztosítani kell, amikor használhatják a nyelvet. Tehát a helyzettől és a céloktól függően meg kell találni a megfelelő egyensúlyt a környezetből érkező nyelvi input és a gyermekeknek biztosított nyelvhasználat között.
- *Kerüljék a nyomásgyakorlást.* Az Ukrajnából érkező gyerekeket utazásaik során trauma érte, és a jelenlegi helyzetük miatt még mindig nyomás alatt érezhetik magukat. Sok nyelvtanuló átmegegy egy úgynevezett „csendes szakaszon”, amely esetenként akár hetekig eltarthat. Ha erőltetik őket, hogy beszéljenek, az a motiváció elvesztéséhez vezethet. Fontos, hogy ne érezzék úgy, hogy az új nyelv tanulása olyan többletkihívás, amely számonkérést, megmérettetést jelent. A nyelvi támogató tevékenységeket

alkalmazták úgy, mint egyfajta ösztönzést, hogy a gyerekek belépjenek az új nyelv világába, és ezt örömmel tegyék.

- *Adjanak lehetőséget a gyerekeknek, hogy segítsék egymást.* Saját nyelvük a „biztonság szigete” egy olyan országban, amelynek nem értik a nyelvét, és ez a nyelvi háttér nagyon hasznos lehet minden tanulási helyzetekben. Az anyanyelv hasznos egy új nyelv tanulásakor, bár lehetséges, hogy a nyelvi támogatást nyújtó személy számára ez nehéz lesz, mert úgy érzi, hogy nem ura a helyzetnek. Ennek ellenére legyen türelmes, és hagyjon időt a tanulóknak a gondolkodásra, és hogy egymás között anyanyelvükön megbeszélhessék a dolgokat. Ugyanakkor mutasson érdeklődést a nyelvük iránt, például megkérheti őket, hogy említsenek olyan szavakat vagy kifejezéseket az anyanyelvükön, amelyek hasonlítanak vagy azonosak az új nyelvben használtakal.
- *Minél ritkábban szakítsák félbe vagy javítsák ki őket.* Előfordulhat, hogy a gyerekek elvárják a nevelőktől, tanároktól a hibajavítást, mert „szakértőnek” tekintik őket. Viszont általában megközelítőleg helyes kiejtéssel is elkerülhetők a félreértések, és a beszélgetőpartner képes megérteni a gyermek közléseit. Ugyanakkor a gyakori hibajavítás azt eredményezheti, hogy a gyerekek elveszítik az önbizalmukat, és inkább nem szólnak meg, nehogy hibázzanak. Fontos tehát, hogy a környezet úgy is erősítse az önbizalmukat, hogy megmutatja: a nyelvi hibák ellenére is sikeresen tudnak kommunikálni az új nyelven.

Ha Ön még soha nem tanított senkinek idegen nyelvet, mert például más tantárgy a választott szakja vagy önkéntesként foglalkozik a gyerekekkel, fontos átgondolnia, hogyan tudná ezt a legjobban megtenni. Íme néhány szempont, amit érdemes szem előtt tartani:

- Nem kell konkrét tantervet követnie, és nem kell egy adott kompetenciaszintet megcéloznia: összpontosítson a gyermekek legfontosabb nyelvi szükségleteire.
- A gyermeknek nem nyelvtant kell tanítania, mert nem az a cél, hogy a gyerekek nyelvhelyessége egy nyelvvizsga követelményeinek feleljen meg. A cél az, hogy segítsen nekik abban, hogy nyelvileg alkalmazkodni tudjanak az új helyzetükhöz.
- Ez azt jelenti, hogy segít nekik eléggé elsajátítani a nyelvet ahhoz, hogy kommunikálni tudjanak és kifejezzék igényeiket. Szükséghelyzetben a hasznos kifejezések és a szókincs fontosabb, mint a nyelvhelyesség.
- Ha Ön nem is jártas a nyelvtanulás-támogatásban, akkor is el tud magyarázni dolgokat, és tud hasznos tájékoztatást nyújtani, hiszen tudja, hogyan működnek a dolgok az Ön országában, és milyen kifejezések és kérdések hasznosak a mindennapi helyzetekben: pl. *ezt hogy hívják? hol találom...? nem értem stb.*
- A saját nyelvén és/vagy egy olyan nyelven, amelyet Ön és a gyerekek is beszélnek, elkezdheti bevezetni őket abba, hogy az új környezetükben hogyan működnek a dolgok. Szótanulás, valós tárgyakkal végzett tevékenységek, vagy, ha ez megengedett, közösen tett látogatások különböző helyszínekre – pl. városi séta, kézműves projektek, zene, sport stb. – a nyelvi támogatás értékes formái, bármilyen korosztályú menekültről legyen szó, de különösen a gyerekek esetében.
- Ön olyan „beszélgető partner” lehet, aki időt szán rájuk, türelmes és nyitott, meghallgatja őket és hozzájuk beszél.
- Az interakciók során nyelvi modellt nyújthat, amikor hasznos szavakat és kifejezéseket kell gyakorolniuk és használniuk.
- Dicsérheti és bátoríthatja őket, ha nyelvi vagy egyéb nehézségeik vannak.
- Beszéljen érthetően és lassan, tartson szünetet a mondatok között.
- Alkalmazza a testbeszédet, például kommunikációt segítő gesztusokat, de kerülje a túl hangos beszédet, mert ez némely gyermeknek félelmetes lehet. Nem lehet jó kapcsolatot kialakítani, amíg a gyerekek nem érzik a megerősítést és támogatást.

- Szükség esetén ismétlje meg vagy fogalmazza újra a mondandóját, különösen a kérdéseit.
- Ne kalandozzon el a tárgytól és ne váltson hirtelen témát.
- A nyelvi tevékenységek során használjon szemléltető eszközöket, például képeket, tárgyakat, és építsen be a tevékenységekbe játékokat, mozgást, énekeket.

D. Első találkozás az Ukrajnából érkező gyerekekkel

Cél: Útmutatás, hogy hogyan viselkedjünk az első találkozáskor az Ukrajnából érkező gyerekekkel

A nyelvi támogatás megtervezése előtt fontos, hogy kötetlen beszélgetést folytassunk a gyerekekkel, például párokban vagy kisebb csoportokban az alábbi néhány általános útmutatás alapján:

- Beszélgessen velük barátságosan és segítőkészen: nyelv- és olvasástudásuk felmérése ne tűnjön vizsgának vagy tesztnek.
- Ha beszél olyan nyelven, amelyet akár csak egy kicsit is értenek, kezdje a társalgást rövid beszélgetéssel az érdeklődési körükről, kedvenc sportjukról vagy tevékenységükről, jelenlegi lakóhelyükről stb.
- Fontos megjegyezni, hogy a gyermekek közül egyesek:
  - esetleg beszélnek más nyelven, és megértik egy másik szláv nyelv egyes szavait
  - esetleg beszélnek egy másik nyelvet is, amelyet a szüleik használnak
  - feltehetően jól teljesítettek az ukrán iskolában, és hiányzik nekik a barátaikkal iskolában töltött idő
  - feltehetően jó az írás és olvasáskészségük a saját nyelvükön, de a latin betűs írás új számukra.
- Tartsa tiszteletben a gyermekek magánéletét és ne tegyen fel részletekbe menő kérdéseket a családjukról, ukrainai otthonukról, a befogadó országba vezető útjukról stb.
- Ha van egy közös nyelv, amelyen beszélhet a gyermekkel, vagy beszél az ukránnal rokon nyelvet, használja ezt a nyelvet a kommunikáció elősegítésére. Például a közös vagy hasonló nyelven elmagyarázhatja, hogy mit és miért csinál.
- Ha nincs közös nyelv és rokon nyelvet sem beszél, és a gyermek kezdő a célnyelven, akkor minden közlés legyen a lehető legrövidebb és legegyszerűbb. Használjon egyszerű szerkezeteket, és szükség esetén ismétlje meg vagy fogalmazza újra, amit mond. Hasznos lehet, ha van Önnel valaki, aki beszél ukránul.

Szia! A nevem _____. Tanár/önkéntes vagyok. Segíteni szeretnék, hogy boldogulj a magyar nyelvvel.

Kezdje néhány nagyon egyszerű kérdéssel, amíg rá nem jön, hogy a menekült gyermek milyen szinten érti az új nyelvet és mennyit tud elmondani. Egyszerre egy kérdést tegyen fel. Segíthet, ha saját magára vonatkozóan ad példákat:

A nevem _____. És téged hogy hívnak?

Hány éves vagy?

Én _____-i vagyok. Te honnan jöttél?

Beszélek _____ nyelven és egy kicsit _____ nyelven is. Te milyen nyelveket beszélsz?

Milyen tantárgyakat szeretsz? Melyikben vagy jó?

Mit szeretsz csinálni a szabadidődben?

Mit szeretnél csinálni ha befejezted az iskolát?

- Ha még mindig nincs egyértelmű képe a gyermek célnyelvi beszéd- és beszédértési készségeiről használhat néhány egyszerű, a mindennapi élet jeleneteit ábrázoló rajzot vagy képet, amelyet például

gyerekkönyvekben, magazinokban stb talál. Legyen érzékeny a gyerekek érzéseire, és gondosan válasszon képeket. Csak olyan online képeket (fotókat stb.) használjon, amelyek ingyenesen letölthetők és megoszthatók.

- Kezdőkkel csak konkrét, valós tárgyakat ábrázoló, egyértelmű képeket használjon. Zárt (igen-nem választ feltételező) kérdések helyett inkább nyitott kérdéseket tegyen fel, hogy ösztönözze a gyermekeket a beszélgetésre.

A kötetlen beszélgetést követően fontos, hogy alaposabban is megismerje a menekült gyermekek „nyelvi profilját”, akikkel együtt fog dolgozni (lásd „A nyelvi profilok megismerése”).

E. Az Ukrajnából érkező gyerekek nyelvi profiljának megismerése

Cél: Ajánlások az Ukrajnából érkező gyermekek nyelvtudását, érdeklődési körét és elsődleges céljait feltérképező eljárások megvalósításához

Az ukrajnai gyerekeknek nyelvi támogatást nyújtó pedagógusoknak és önkénteseknek meg kell próbálniuk hozzájutni a gyerekekről már összegyűjtött információkhoz (pl. korábbi iskoláik, egészségügyi és egyéb speciális igényeik stb.) mielőtt találkoznának velük, hogy nyelvi szükségleteikről beszélgessenek.

A következő oldalon egy rövid kérdőívet talál, amely az Ukrajnából nemrégiben érkezett gyerekekkel használható. A kérdőív segít megrajzolni a gyerekek „nyelvi profilját”. A nyelvi profil egy személy nyelvi készségeinek és írás-olvasás készségének leírása, vagyis milyen nyelveket milyen szinten ismer és másfelől milyen kommunikációs helyzetekben tudja azokat használni stb.

- Tegyen fel minden gyermeknek egyszerű kérdéseket, a kérdőív 2. oldalán található kérdések segítségével, és észrevételeit rögzítse ugyanazon az űrlapon. Írjon fel minden egyéb információt, amit róluk megtud.
- Mielőtt feltenné a kérdéseket, magyarázza el, miért teszi ezt, pl. „*Ez nem vizsga, nem számonkérés. Ez csak kötetlen beszélgetés. Azért fontosak a válaszaid ezekre a kérdésekre, mert ez segít nekünk megszervezni a nyelvi tevékenységeinket*”.
- Ha az Ukrajnából érkező gyerekek egy kicsit ismerik a fogadó ország nyelvét, beszéljen érthetően és lassan.
- Ha a gyerekek nem beszélik a fogadó ország nyelvét, vagy nem akarják használni, próbáljon meg egy másik, az ukránnal rokon nyelvet használni, például lengyelt, szlovákot, csehét stb., vagy olyan nyelvet, amelyet esetleg az iskolában idegen nyelvként tanult, például angolt.
- Ne erőltesse őket, hogy minden kérdésre válaszoljanak: a körülményektől függően egyes kérdések kényelmetlenek lehetnek.
- Ne feledje, hogy amit a nyelvi kompetenciáikról elmondanak, az az ő véleményük, így ez eltérhet attól, amit Ön észlel.
- Ha teheti, ossza meg az összegyűjtött információkat másokkal, akik kapcsolatban állnak a gyermekekkel.

Nyelvi profil

Minden gyermeknek tegye fel a kérdőíven szereplő, vagy ahhoz hasonló kérdéseket, majd készítsen rövid jegyzeteket.

„Mi a keresztned? És a családneved?”	Keresztnév:	Családnév:	„Hány éves vagy?”	Életkor
„Mesélj arról, hogy mi érdekel téged”				
(Kérdezze meg a gyermeket, hogy el tud-e olvasni egy rövid mondatot pl. angolul vagy a fogadó ország nyelvén. A cél annak kiderítése, hogy a tanuló olvassa-e latin betűs írást)			Igen, tud latin betűs írást olvasni	Nem

(Az előző válaszok alapján és további egyszerű kérdésekkel próbálja meg felmérni a nyelvtudását a fogadó ország nyelvén.)

Beszéli-e és érti-e a fogadó ország nyelvét ?	Kezdő szintű	Alapszintű	Alapszintet meghaladó

Anyanyelv/preferált nyelv
„Milyen nyelv(ek)et beszélsz otthon?”

Más nyelvek:

„Beszélsz-e más nyelven – akár csak néhány szót is?

Mennyire tudsz beszélni, mennyire értesz, olvasol, írsz stb. X, Y nyelven stb.?”

MILYEN MÁS NYELVEN?	 Beszéd	 Beszédértés	 Olvasás	 Írás

F. Hogyan segítsük az Ukrajnából érkező gyerekeket, hogy beszéljenek magukról

Cél: Eljárások, melyek segítenek, hogy az Ukrajnából érkező gyerekeknek lehetőségük legyen önmagukról beszélni

Nagyon fontos, hogy az Ukrajnából érkező gyerekek elmondhassák, kik ők, és igény esetén beszélhessenek arról, amit a közelmúltban átéltek. Ezen kívül a fogadó közösségből származó gyerekeket meg lehet kérni, hogy mutatkozzanak be, és meséljenek egy kicsit magukról.

1. A közelmúltban Ukrajnából érkezett gyerekeket megkérheti, hogy ezt a saját nyelvükön tegyék meg, miután Önnel erre felkészültek. Az előkészítés során összeállíthat egy rövid PPT prezentációt a fogadó ország nyelvén, amely összefoglalja azt, amit a gyerekek a saját nyelvükön szeretnének elmondani. Ha megoldható, automatikus fordító is használható.

Segíthet továbbá a gyerekeknek megfelelő fotókat, képeket és egyéb dokumentumokat találni, amelyekkel rövid beszámolójukat illusztrálhatják.

A gyerekek rövid bemutatkozása szólhat a családjukról, az ukrainai iskolájukról és barátaikról, a városukról vagy a falujukról, utazásukról Ukrajnából az új országba stb. Minden bemutatkozást beszélgetés követhet az osztállyal, és ez megismételhető másik új tanulóval. Fontos azonban, hogy ne gyakoroljunk nyomást a gyerekekre, hogy így mutatkozzanak be, ha nem akarnak.

2. Ezek a beszélgetések arra is alkalmasak, hogy a gyermekek megtanuljanak a fogadó ország nyelvén a témához kapcsolódó fontosabb kifejezéseket. Ebben segít az alábbihoz hasonló táblázat.

1.1 Bemutatkozás

Legyenek képesek megmondaniuk a nevüket, és tudatában kell lenniük, hogy a nevük bizonyos reakciókat válthat ki, vagy akár rosszul ejthetik ki azt.

		KIFEJEZÉSEK	UKRÁN
1.1.1	Meg tudod mondani, hogy ki vagy. Be tudsz mutatkozni. <i>Figyelnél arra, hogy ukránul a nevek szerkezete eltérő magyar nyelven a családnév és keresztnév sorrendtől (itt az angol nevek szerkezetét követtük).</i>	<i>Én keresztnév vagyok. Keresztnév, családnév. A nevem keresztnév, családnév. Én keresztnév, családi név vagyok.</i>	
1.1.2	Betűzés, kiejtés <i>(mindenekelőtt az első és a többi keresztnév betűinek kiejtését lehet így megtanulni).</i>	Betűzés. <i>... betűzve ...</i>	

1.1.3	A beszélgető partner kiejtésének javítása (<i>ha a nevet rosszul ejti ki</i>).	..., <i>nem</i> , ..., <i>elnézést</i> , ...	
-------	--	---	--

1.2 Önmauk bemutatása

A menekülteknek el kell tudniuk magyarázniuk, hogy kik ők, mivel foglalkoztak, mielőtt elhagyták a hazájukat; egyszerű kifejezésekkel el kell tudniuk mesélni a történetüket.

		KIFEJEZÉSEK	UKRÁN
1.2.1	Leírás. <i>Főleg szókinccset igényel.</i>	(Ez) + [melléknév]. [Főnév vagy melléknév]... vagyok.	
1.2.2	Történet elbeszélése. <i>Főleg szókinccset igényel.</i> <i>Ezen a szinten elfogadható a helytelenül ragozott vagy főnévi igeneves igealakok használata olyan közlésekben, mint például „én Görögországon megy keresztül”.</i>	[Igék (múlt idő)] + <i>és, majd, azután.</i>	

1.3 Érzelmek kifejezése

Az átélt nehézségek miatt azok az érzelmek, amelyekről a menekültek beszélni akarnak a szokásosnál kiszámíthatóbbak, különösen amikor magukról, szeretteikről, hazájukról stb. beszélnek.

		KIFEJEZÉSEK	UKRÁN
1.3.1	Jó érzés, öröm kifejezése.	<i>Ez nagyszerű/fantasztikus!</i> <i>Csodálatos!</i>	
1.3.2	Szomorúság kifejezése.	<i>Szomorú/boldogtalan vagyok.</i> <i>Rossz/nem jó a helyzetem.</i>	
1.3.3	Remény kifejezése.	<i>Remélem (hogy) ...</i>	
1.3.4	Csalódottság kifejezése.	<i>De kár!</i>	
1.3.5	Félelem, szorongás kifejezése.	<i>Félek.</i> <i>Aggódok a/z + [főnév] miatt.</i>	
1.3.6	Megkönnyebbülés kifejezése.	<i>Fú!</i> <i>Jobban érzem magam!</i>	
1.3.7	Fizikai fájdalom kifejezése.	<i>Jaj!</i> <i>Fáj a [testrész]-m.</i>	
1.3.8	Tetszés kifejezése.	<i>Hű! Ó!</i> <i>Csodálatos! Nagyszerű!</i> <i>Fantasztikus! Jó!</i>	

		<i>Tetszik a/z + [főnév] / Szeretek + [főnévi igenév]. Milyen nagyszerű + [főnév]!</i>	
1.3.9	Ellenérzés, nemtetszés kifejezése.	<i>Utálok a/z + [főnév]-t. Utálok + [főnévi igenév]. Nem szeretem a/z + [főnév]-t. Ez nem + [melléknév].</i>	
1.3.10	Elégedettség kifejezése. Elégedetlenség kifejezése, panaszkodás.	<i>Tökéletes! Nagyszerű! Nagyon örülök! Nem szeretem a/z + [főnév]-t.</i>	
1.3.11	Meglepetés kifejezése.	<i>Ah? Ó! Mi? Igazán? Nem!</i>	
1.3.12	A meglepetés hiányának kifejezése.	<i>(Igen) Tudom.</i>	
1.3.13	Köszönet, hála kifejezése.	<i>(Nagyon) köszönöm a/z + [főnév]-t. Kedves tőled, hogy + [ige].</i>	

1.4 Beszélgetés az érzésekről

A menekülteknek olyan nyelvi eszközök ismeretére is szükségük van, amelyek segítségével beszélgethetnek érzéseikről a mindennapi társas érintkezéseik során, például más menekültekkel/migránsokkal is.

		KIFEJEZÉSEK	UKRÁN
1.4.1	Érdeklődés más érzéseiről .	<i>Jól vagy/Minden rendben? Mi a gond? Mi történik?</i>	
1.4.2	Információ kérés a másik fél elégedettségéről vagy elégedetlenségéről .	<i>Mi a baj? Minden oké/rendben?</i>	
1.4.3	Vigasztalás, bátorítás, megnyugtató.	<i>Rendben lesz/Minden rendben lesz!</i>	
1.4.4	Együttérzés kifejezése.	<i>Értem. Szegénykém!</i>	
1.4.5	Megnyugtató.	<i>Nincs semmi baj. Semmi ok az aggodalomra.</i>	

G. Hogyan segítsük az Ukrajnából érkező gyermekeket az új élethelyzetükhöz való alkalmazkodásban

Cél: Javaslatok az Ukrajnából érkező gyerekek támogatására az új életkörülményekre és környezetükre adott első válaszaik feldolgozásához és a továbblépéshez

Természetes, hogy a gyerekek, akiknek Ukrajnából váratlanul új országba kell költözniük, szorongást és félelmet éreznek a számukra ismeretlen környezet miatt. A beiskolázáskor ezt a „kulturális sokkot” az oktatási rendszer és a többi gyermekellátási szervezet munkatársainak kell kezelnie.

Az új és a megszokottól eltérő körülményekkel szembesülve érzett váratlan reakciók és kíváncsiság kezelését az interkulturális nevelésbe be kell építeni. Általában a gyerekek által átélt „sokk” a befogadó közösséggel és az életkörülményekkel kapcsolatos új élményeikre adott válasz. Az új meghatározó élmények közé tartozhatnak:

- az eltérő oktatási kultúra: az iskola munkarendje, az iskola napirendje, az iskola épületeinek elrendezése, a pedagógusok magatartása, az órák tartalma, az alkalmazott értékelési módszerek, az óráközi szünetekben játszott játékok és tevékenységek, az iskola öltözködési szabályai stb.
- az ételek, az étkezések megszervezése, étkezések időpontja stb.
- a helyiek öltözködése
- a kedvenc játékok, kedvelt időtöltés
- a média, például a helyi vagy országos tévéadók
- a szabadidő, pl. a munkaszüneti napok megszervezése
- stb.

Néhány általános ajánlás

A gyerekek ezekre a tapasztalatokra általában azonnali és spontán módon reagálnak, ami gyakran vagy értékítéletben fejeződik ki, mint például „ez jó”, vagy pedig összehasonlításokban („jobb, mint ahol én élek”). A kultúrások feldolgozásához fontos, hogy a tanuló reakcióit az iskola kezelje, tanórai keretben is, mert így érhető el, hogy a tanuló ne utasítsa el automatikusan „idegenként” azt, amit eltérőnek észlelt, de ugyanakkor kritikátlanul se fogadja be a tapasztaltakat. Az új kultúrára adott válaszokat a legjobb olyan nyelven kezelni, amelyet a gyerekek jól ismernek. Az alábbi néhány javaslat segíthet abban, hogy hogyan járjon el:

- Figyelje meg a gyerekek új körülményeikre adott válaszait, és/vagy a tanórák keretében szánjon időt arra, hogy beszélhessenek érzéseikről.
- Próbálja rávenni őket, hogy szóban fogalmazzák meg a gondolataikat a saját nyelvükön (bár így valószínűleg gondok lesznek a megértéssel) vagy a fogadó közösség nyelvén, így viszont a tanulók korlátozott nyelvtudása okozhat nehézséget.
- Gyűjtsön néhány megbízható információt a szóban forgó témáról, vagy kérje meg a tanulókat, hogy ők keressenek róla anyagot.
- Igyekezzen kerülni a túláltalánosításokat, ne beszéljen „nemzeti jellemzőkről” és ne becsülje alá a fogadó közösségen belüli sokféleséget sem.

- Kerülje a közvetlen összehasonlítást a befogadó közösség és a származási ország jellemzői között, mivel ezek félrevezetőek lehetnek, inkább hivatkozzon példaként egy harmadik közösségre.
- Szervezzen az osztályközösségben beszélgetéseket, hogy a tanulóknak legyen alkalma kifejezni különböző nézőpontjukat.
- A beszélgetés irányítása során ne próbálja megváltoztatni a tanulók reakcióit; ehelyett próbálja meg tudatosítani a tanulóknak, hogy a megvitatott témák összetettek, és hogy miért van szükség a reakcióikat átgondolni, tudatosabbá tenni.
- Példák segítségével mutassa be, hogy az átgondoltabb, kevésbé spontán reakciók hogyan hatnak egy demokratikus közösség, így az osztály vagy az iskola harmonikus működésére.

H. Hogyan támogassuk az Ukrajnából érkező gyerekeket a tannyelvhez történő alkalmazkodásban?

Cél: Útmutatás pedagógusoknak, akik segítik az ukrainai gyerekeket a tannyelv, a tantárgyak oktatási nyelvének elsajátításában

A fogadó ország iskolarendszerébe belépő menekült gyerekeket az adott iskolában használt tannyelven tanítják. Egy adott nyelven az iskolában beszélt és írott nyelvhasználati mód részben megegyezik a társadalmi kommunikációban használt nyelvvaltozáttal, de vannak sajátos jellemzői is, amelyek a különböző tantárgyakhoz kapcsolódó ismeretek átadására és kompetenciák fejlesztésére szolgálnak. Ezek a jellemzők tehát nem feltétlenül fordulnak elő a mindennapok nyelvhasználatában, ezért fontos, hogy minden tanuló teljes mértékben megismerje, értse és használja azokat, beleértve a menekülteket is.

Íme néhány szempont, amelyeket szem előtt kell tartania a közismereti és művészeti tárgyak így matematika, a természettudomány, a történelem, a vizuális nevelés stb. tanításakor a pedagógusnak:

- Legyen tudatában annak, hogy a tanulók tanulási nehézségei sokszor inkább nyelvi jellegűek, és nem a gondolkodási képességeikkel magyarázhatók.
- Hasznos tájékozódni az Ukrajnában oktatott tárgyról és tanítási módszerekről; ezt megtehetjük például úgy, ha megnézzük a tanulók által esetleg magukkal hozott tankönyveket.
- Ne korlátozza a tanulást a tantárgyra jellemző szókincsre (pl. szög, sejt, gumó stb.): használja ki a lehetőséget és a szakkifejezések mellett igyekezzen az általános szókincsüket is fejleszteni.
- A tényszerű ismereteket és a feladatokkal kapcsolatos utasításokat stb. nagyon egyszerűen és világosan fogalmazza meg, a magyarázatai során például használhat PowerPoint diákat vagy hasonló segédeszközöket, lehetőség szerint ukránul és a fogadó ország nyelvén is.
- Használjon gyakran képeket, diagramokat, grafikákat, térképeket, jeleket, szimbólumokat, piktogramokat, konkrét tárgyakat stb., hogy így is segítsen a tanulóknak megérteni a magyarázatokat.
- Használja ki, hogy az elvont fogalmak, szakkifejezések, különösen a görög vagy latin eredetű szavak hasonlítanak egymáshoz a különböző nyelveken.
- Az osztálytermi munkában szervezzen pármunkát vagy csoportmunkát, ahol a csoport egyik tagja hosszú távon „nyelvi segítője” lehet egy újonnan érkezett menekült tanulónak.
- Találjon ki olyan tevékenységeket, amelyek lehetővé teszik, hogy a menekült tanulók a tankönyveiket szüleik vagy más családtagjaik támogatásával használhassák.
- Adjon lehetőséget a menekült diákoknak, hogy leírjanak dolgokat, beszéljenek tapasztalatokról, bemutassanak dolgokat stb.
- A személyes jegyzetelésüket leszámítva, a menekült diákok esetében korlátozza az írás mennyiségét.

A szóbeli magyarázatok az alábbiakhoz hasonló konkrét lépésekkel egyszerűsíthetők és érthetőbbé tehetők a menekült gyermekek számára:

- Győződjön meg arról, hogy a tanulók megértik, milyen témát, folyamatot, jelenséget stb. magyaráznak vagy vitatnak meg.

- Beszéljen lassan és érthetően, és tartson szünetet minden mondat, kérdés, válasz és témaváltás között.
- Szükség esetén ismétlje meg vagy fogalmazza újra a mondandóját, különösen a kérdéseit és a gyakran használt szakkifejezéseket, a gyakori kifejezéseket és az új szavakat.
- A jelentés közvetítésére használjon gesztusokat és a testbeszéd más megnyilvánulásait, például a mimikát és mozdulatokat.
- Használjon konkrét, lehetőleg a tanulók mindennapi életével és tapasztalataival kapcsolatos példákat a magyarázatokban.
- Ne kalandozzon el a tárgytól és ne váltson hirtelen témát.
- Figyeljen arra, hogy a tanulóknak lehetőleg minél kevesebb következtetést kelljen levonniuk vagy szabályt alkotniuk, inkább tegyen fel olyan kérdéseket, mint például: „ki tudja megmondani, miért/mit...?” vagy „Miért gondolsz, hogy... történik/történt?” stb.
- Használjon egyszerű, rövid mondatokat, kérdéseket és gyakori kötőszavakat, például „akkor”, „azután”, „úgy”, „mert” stb.
- Kerülje a szenvedő igealakok gyakori használatát: például a „100 fokra melegítettük a folyadékot” aktív szerkezet könnyebben érthető, mint „a 100 fokra melegített folyadék”.
- Amikor olyan névmásokat használ, mint az „ez”, „ők”, „mi”, „ő”, győződjön meg arról, hogy a tanulók megértik, kire vagy mire utalnak.

A tanítás és tanulás fentiekben ismertetett megközelítését folyamatosan és hosszú távon kell alkalmazni.

A különböző tantárgyakat oktató pedagógusoknak ösztönözniük kell a tanulást támogató, de nem kifejezetten nyelvi tevékenységek mint például az éneklés, rajz, mozgásos tevékenységek megvalósítását, és az olyan hasznos eszközök használatát, mint a videojátékok, internet, mobiltelefonok, online alkalmazások stb.

I. Nyelvi támogató tevékenységek tervezése a közösségben

Célok: Útmutatás olyan tevékenységek tervezéséhez, amelyek lehetővé teszik, hogy az Ukrajnából érkező menekült gyermekek belépjenek a közösség életébe.

A legjobb, ha az Ukrajnából nemrégiben érkezett menekült gyerekek az ilyen kirándulásokon az iskolába járó helyi gyerekekkel együtt vesznek részt. Mind a helyi mind a menekült tanulók esetében az iskola (vagy a felettes hatósága) és/vagy szüleik engedélyére van szükség ahhoz, hogy a tanulók kilépve az iskolából a tágabb közösségbe menjenek a pedagógussal, nevelővel. Erre minden tevékenység tervezése előtt figyelni kell.

A látogatás helyszínének kiválasztása

Nézzegessen térképeket, helyi újságokat és weboldalakat, és a helyi gyerekek segítségével (ha lehetséges) készítsen listát azokról a közeli helyszínekről, amelyek meglátogatása a menekült gyerekek számára érdekes és hasznos lehet, például:

játszóter

bevásárlóközpont

piac

park

Ön és a helyi, valamint a menekült tanulók tervezhetnek sétát, vagy információkat kereshetnek interneten, plakátokon stb., a környékbéli ingyenes eseményekről, rendezvényekről és listát készíthetnek az időpontokról és a helyszínekről. Például:

sportesemények

vásárok

kézműveskedés

zene

A kirándulás (terepi séta) megszervezése

Vitassák meg az osztályában az alábbihoz hasonló kérdéseket. Ha lehetséges, a helyi gyerekek és a menekült gyerekek párban vagy kis csoportokban beszélgessenek.

Hová menjünk?

Hol találkozunk?

Mikor találkozunk?

Hogyan jutunk el oda?

gyalog

busszal, villamossal, metróval

Hasznos szókincs a kirándulás megtervezéséhez: a helyi gyerekek lehetőség szerint „megtaníthatják” menekült társaiknak az alábbi kifejezéseket (és megkérdezhetik, hogyan mondják ugyanezt ukránul):

- *Menjünk ide... Szeretnél elmenni...-ba, -be?*
- *Jó ötlet! / Csináljuk meg!*
- *Hol van? Milyen messze van? Körülbelül egy kilométer.*
- *Sétáljunk/menjünk busszal/... Gyalog menjünk...?*
- *Találkozunk... [helyen] .... [időpont]-kor*
- *Hozok egy üveg vizet/tétképet/esernyőt...*

Egyéb nyelvi előkészítés: például hasznos kifejezések.

- *Mi a neve ennek?*
- *Kaphatok egy fél...?*
- *Mennyibe kerül?*
- *Van... / Hol kaphatok...*
- *Készíthetek egy képet?*
- *Igen, köszönöm. / Nem, köszönöm.*
- *Árak, olcsó, drága*
- *Szeretnéd ezt megkóstolni?*

A kirándulás után beszéljessenek az élményekről, vagy a tanulók írjanak róla.

A gyerekek például:

- írhatnak szöveges üzenetet/SMS-t (vagy hasonlót) a kirándulásról ukrán vagy más nyelven, küldhetnek egymásnak fényképeket vagy cserélhetnek egymás közt a kiránduláson gyűjtött tárgyakat és/vagy
- a pedagógussal/önkéntessel közösen beszélgethetnek olyan nyelvi fókuszú témákról, mint például:
  - *Milyen új szavakat hallottál:*
  - *Mit mondtál/akartál mondani:*
  - *A hely leírása: mi volt új/más? Mi volt ismerős? (a képek vagy tárgyak hasznosak lehetnek)*
  - *Szeretnél újra elmenni oda? Miért? Miért nem?*

A nyelvtanulás és a nyelvtanítási program szerveződhet kifejezetten a közösségben tett látogatások és tevékenységek köré is (<https://www.coe.int/en/web/language-support-for-adult-refugees/scenarios-for-language-support>).